

Lustration for Magistrates - The Need for Extension

Gheorghe IVAN¹

Abstract: In this study, the author reviews the lustration of common law magistrates (judges, prosecutors), proposing the extension of the regulation of paragraph 4 of article 229 of Law no. 303/2022 to all categories of public servants and public dignitaries (deputies, senators, ministers, mayors, etc.), as well as constitutional judges.

Keywords: communism; dignitary; clerk; judge; lustration; magistrate; political police; prosecutor; security

1. Este bine-venită *lustrația* la magistrați. În acest sens, alin. (4) al art. 229 din Legea nr. 303/2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor² statuează:

„Dacă în urma verificărilor Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității se constată că persoana a fost lucrător sau colaborator al organelor de securitate, ca poliție politică, persoana nu mai poate fi numită în funcția respectivă sau, dacă este deja numită, este eliberată din funcție”³.

¹ Professor, PhD, Faculty of Law and Administrative Sciences, “Dunărea de Jos” University of Galați, Romania, Address: 111 Domneasca Str., Galați 800201, Romania. Corresponding author: ivan_gheorghe_p@yahoo.com.

² Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1102 din 16 noiembrie 2022.

³ Alineatele (1)-(3) ale art. 229 din Legea nr. 303/2022 au următorul conținut:

„(1) Înaintea numirii în funcție, judecătorii, procurorii, magistrații-asistenți și personalul de specialitate juridică asimilat acestora care aveau vârsta de cel puțin 16 ani împliniți la data de 1 ianuarie 1990 sunt obligați să dea o declarație autentică pe propria răspundere, potrivit legii penale, privind apartenența sau neapartenența ca lucrător sau colaborator al organelor de securitate, ca poliție politică, potrivit legii. (2) Persoanele prevăzute la alin. (1) care, până la data intrării în vigoare a prezentei legi, nu au dat declarația prevăzută la alin. (1) sunt obligate să dea această declarație în termen de cel mult 30 de zile de la această dată. (3) Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității verifică declarațiile prevăzute la alin. (1) și (2). Rezultatele verificărilor se comunică Consiliului Superior al Magistraturii și Ministerului Justiției, după caz, și se atașază la dosarul profesional.”

O asemenea dispoziție exista și în reglementarea anterioară. Astfel, alin. (2¹) al art. 6 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor¹, introdus prin Legea nr. 242/2018², statua:

„Apartenența în calitate de colaborator al organelor de securitate, ca poliție politică, are ca efect eliberarea din funcția deținută.”]

Textul legal sus-menționat vizează magistrații de drept comun (judecători/procurori), magistrații-asistenți și personalul de specialitate juridică asimilat magistraților. În art. 2 lit. a) și b) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 24/2008 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității³ se prevede:

„În înțelesul prezentei ordonanțe de urgență, termenii și expresiile de mai jos au următoarea semnificație:

a) lucrător al Securității – orice persoană care, având calitatea de ofițer sau de subofițer al Securității sau al Miliției cu atribuții pe linie de Securitate, inclusiv ofițer acoperit, în perioada 1945-1989, a desfășurat activități prin care a suprimat sau a îngrădit drepturi și libertăți fundamentale ale omului;

b) colaborator al Securității – persoana care a furnizat informații, indiferent sub ce formă, precum note și rapoarte scrise, relatări verbale consemnate de lucrătorii Securității, prin care se denunțau activitățile sau atitudinile potrivnice regimului totalitar comunist și care au vizat îngrădirea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Persoana care a furnizat informații cuprinse în declarații, procesele-verbale de interogatoriu sau de confruntare, date în timpul anchetei și procesului, în stare de libertate, de reținere ori de arest, pentru motive politice privind cauza pentru care a fost fie cercetată, fie judecată și condamnată, nu este considerată colaborator al Securității, potrivit prezentei definiții, iar actele și documentele care consemnau aceste informații sunt considerate parte a propriului dosar. Persoanele care, la data colaborării cu Securitatea, nu împliniseră 16 ani, nu sunt avute în vedere de prezenta definiție, în măsura în care se coroborează cu alte probe. Colaborator al Securității este și persoana care a înlesnit culegerea de informații de la alte persoane, prin punerea voluntară

¹ Republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 826 din 13 septembrie 2005, cu modificările și completările ulterioare.

² Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 868 din 15 octombrie 2018.

³ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 182 din 10 martie 2008, cu modificările și completările ulterioare.

În preambulul actului normativ sus-menționat se prevede: *„În perioada de dictatură comunistă, cuprinsă între 6 martie 1945-22 decembrie 1989, puterea comunistă a exercitat, în special prin organele securității statului, parte a poliției politice, o permanentă teroare împotriva cetățenilor țării, drepturilor și libertăților lor fundamentale. Aceasta îndreptățește accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității.”*

la dispoziția Securității a locuinței sau a altui spațiu pe care îl deținea, precum și cei care, având calitatea de rezidenți ai Securității, coordonau activitatea informatorilor.”¹

2. O scurtă incursiune în trecut se impune.

Regimul *comunist*, bazat pe „realismul socialist”, a fost instaurat în România în anul 1945². Acesta a fost unul autoritar, totalitar, instalând teroarea în rândul populației. Nimeni nu avea curajul să se ridice împotriva regimului; nimeni nu-l vorbea de rău, iar unii chiar refuzau să cugete: gândul putea fi aflat și astfel risca persoana respectivă să ajungă la „ghilotină”; faptele interne, psihice erau sancționate penal³ – o anomalie a dreptului penal comunist, care proclama cu tărie că numai faptele umane externe, concrete erau incriminate.

Unii dintre marii penaliști ai vremii⁴ au conceput și un *Cod penal* (cel din 1969, în prezent abrogat)⁵. Acesta conținea și incriminări de natură a apăra sistemul. Amintim:

„Art. 166. *Propaganda împotriva orânduirii socialiste*

(1) *Propaganda cu caracter fascist săvârșită prin orice mijloace, în public, se pedepsește cu închisoare de 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi.* (2) *Propaganda sau întreprinderea oricărei acțiuni pentru schimbarea orânduirii socialiste, sau din care ar rezulta un pericol pentru securitatea statului, se pedepsește cu închisoare de la 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi.*”

Astfel, era sancționată penal orice activitate verbală, în scris sau prin orice alte mijloace cu caracter propagandistic desfășurată în vederea schimbării orânduirii socialiste (Dongoroz, et. all., 1968, pp. 101-102).

¹ Prin Decizia Curții Constituționale a României nr. 672/2012 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 599 din 8 august 2012), s-a constatat că sintagmele „indiferent sub ce formă” și „relatări verbale consemnate de lucrătorii Securității” din cuprinsul art. 2 lit. b) teza întâi din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 24/2008 sunt neconstituționale.

² A se vedea site-urile: <https://istoriiregasite.wordpress.com/2016/04/04/instaurarea-comunismului-in-romania/>; https://ro.wikipedia.org/wiki/Realism_socialist (accesate la 19 aprilie 2023).

³ A se vedea și: (Mantovani, *Il principio di materialità*, apud Sima & Ivan, 2016, pp. 362-365; Ivan & Ivan, 2019, p. 82)

⁴ https://ro.wikipedia.org/wiki/Vintil%C4%83_Dongoroz; http://www.penale.ro/vintila_dongoroz_prezentare.html; <https://dulciu.wordpress.com/tag/vintila-dongoroz/> (site-uri accesate la 20 mai 2023).

⁵ „Codul penal al Republicii Socialiste România, adoptat de Marea Adunare Națională la 21 iunie 1968 și care urmează a intra în vigoare la data de 1 ianuarie 1969, se înscrie ca un act important în ansamblul de măsuri întreprinse, în ultimii ani, de Partidul Comunist Român și de statul nostru socialist, măsuri având drept scop perfecționarea conducerii întregii societăți, punerea în deplin acord a relațiilor politice, economice și sociale cu cerințele statului atins în dezvoltarea țării, cu sarcinile complexe ale desăvârșirii construcției socialismului”, așa începea Cuvântul-înainte al lucrării (Dongoroz, et. all., 1968, p. 5)

A fost creat și un organ represiv: *Securitatea*¹. Aceasta cuprindea *cadre militare*² – ofițeri și subofițeri – alese dintre cetățenii devotați trup și suflet regimului. La *trupa Securității* erau încorporați tineri de 18-20 de ani, selectați cu mare atenție; ei își satisfăceau serviciul militar *obligatoriu* ca soldați; ulterior, unii erau avansați în corpul gradaților: fruntași, caporali și apoi sergenți³.

Securitatea avea nevoie însă și de *cadre civile* (adică din rândul populației). A început astfel recrutarea de *informatori* și *colaboratori*⁴, așa-zișii *agenți secreți*; aceștia „părau” totul la Securitate⁵; unii își „denunțau” chiar și rudele; amicii erau victime sigure. Cei care ajungeau în „ghearele” Securității sufereau mult până când ajungeau să fie condamnați; treceau prin torturi fizice și psihice greu de imaginat⁶. Cercetarea lor (pentru infracțiunea de propagandă împotriva orânduirii socialiste) se făcea exclusiv de către Securitate, trimiterea în judecată se dispunea de către procurorii militari, iar condamnarea se pronunța de către instanțele militare (Dongoroz, et. all., 1968, pp. 144, 151)⁷. Pedepsele

¹ „În calitate de instrument al fostului Partid Comunist Român, ale cărui directive le ducea la împlinire, Securitatea a jucat un rol principal în menținerea unui climat al terorii, făcându-se vinovată de nenumărate crime și încălcări ale drepturilor omului” [a se vedea, pe larg, https://ro.wikipedia.org/wiki/Departamentul_Securit%C4%83%C8%9Bii_Statului (accesat la 19 aprilie 2023)]. A se vedea și (Ivan, 2017, pp. 42-46)

² Lista acestora este disponibilă pe site-ul http://www.cnsas.ro/cadrede_securitatii.html (accesat la 19 aprilie 2023).

³ În prezent sergenții (în Ministerul Apărării Naționale) fac parte din corpul subofițerilor.

⁴ Lista acestora este disponibilă pe site-ul <http://www.cnsas.ro/colaboratori.html> (accesat la 19 aprilie 2023).

⁵ Chiar și pe cei care înjurau comunismul sau spuneau bancuri despre acest regim [a se vedea, de pildă, site-urile <http://www.cnsas.ro/documente/monitoare/2012/Ciorici%20Gelu.pdf>; <http://www.cnsas.ro/colaboratori.html> (accesate la 19 aprilie 2023)] ori ascultau emisiunile unor posturi de radio străine, cum ar fi „Europa Liberă” [a se vedea, de exemplu, site-ul <http://www.cnsas.ro/documente/monitoare/2012/Ciolos%20Ioan.pdf> (accesat la 15 mai 2019)] sau „Vocea Americii”. Este de relevat: <<Radio Europa Liberă (*engleză* Radio Free Europe, Radio Liberty (RFE/RL)) este o organizație și un post de radio finanțat de Congresul Statelor Unite care transmite în țările Europei de Est și Orientului Mijlociu. (...) În 1976, Radio Europa Liberă a fuzionat cu postul Radio Liberty (Radio Libertatea), care era de asemenea orientat spre emisiuni anticomuniste (...). Autoritățile sovietice și cele din celelalte țări comuniste au încercat în mod regulat să bruiască emisiunile posturilor RFE/RL. (...), ascultarea emisiunilor RFE era ilegală în țările comuniste est-europene și trebuia făcută în ascuns. Au fost cazuri când au fost luate și măsuri „active” pentru combaterea emisiunilor (...)>> [a se vedea site-ul https://ro.wikipedia.org/wiki/Radio_Europa_Liber%C4%83 (accesat la 19 aprilie 2023)]. Mai adăugăm că regimul comunist interzise accesarea de către români și a postului „Vocea Americii” [a se vedea site-ul https://ro.wikipedia.org/wiki/Vocea_Americii (accesat la 19 aprilie 2023)]. Unii români, cei care aveau curaj (mai ales tinerii), ascultau emisiunile acestor posturi, când puteau să le recepționeze (pentru că erau bruiate de către comuniști), încercând să afle ce se întâmplă în exterior (România fiind închisă – nimeni nu putea ieși din țară fără avizul Securității).

⁶ Relativ la atrocități, a se vedea și (Siserman, 2018, pp. 80-96).

⁷ În această lucrare (p. 33) s-a precizat: „În dispozițiile din noul Cod de procedură penală privitoare la reglementarea competenței organelor judiciare s-a ținut seama, în fixarea competenței penale a diferitelor instanțe, de directivele date de Conferința Națională a Partidului Comunist Român (...)”

erau mari și grele în raport cu gravitatea redusă a faptei concrete (de pildă, scrierea unui pamflet sau a unei scrisori prin care se critica regimul comunist). Mass-media a relevat că celor condamnați pentru infracțiunea de propagandă împotriva orânduirii socialiste li se refuza liberarea condiționată, chiar dacă îndeplineau condițiile legale, pe motiv că conduita lor nu a fost conformă regimului¹.

Menționăm că era vorba de Codul de procedură penală anterior (din 1969), actualmente abrogat.

¹ <https://www.luju.ro/recunoaste-dar-nu-mai-tine-minte-dupa-3-zile-de-codeala-de-fata-mare-augustin-lazar-recunoaste-ca-el-este-procurorul-demascat-de-lumea-justitiei-in-1985-1986-am-indeplinit-atributii-privind-comisia-din-cadrul-penitenciarului-aiud-avand-in-vedere-perioada>; <https://www.luju.ro/dezvaluiri/cazuri-patologice/zbirul-oranduirii-comuniste-procurorul-augustin-lazar-a-avut-grija-ca-adversarii-lui-ceausescu-sa-infunde-puscaria-in-anii-80-ca-sef-al-comisiei-de-liberari-conditionate-a-penitenciarului-aiud-lazar-a-refuzat-de-doua-ori-sa-l-elibereze-pe-dizidentul-antic>;

https://www.mpublic.ro/ro/content/c_22-04-2019-11-04-3 (site-uri accesate la 9 mai 2023). Cu privire la „exercitarea abuzivă a actului de justiție” în perioada comunistă, la „controlul informativ al întregii populații active din România”, precum și la „încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor în perioada totalitarismului”, a se vedea și Comunicatul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție din 24 mai 2019, denumit „Stadiu dosare privind crimele regimului comunist instrumentate de PÎCCJ”, disponibil pe site-ul http://mpublic.ro/content/c_24-05-2019-12-05 (accesat la 20 aprilie 2023). Redăm (din acest Comunicat) totuși câteva constatări interesante: <<[...] Din probele administrate a rezultat că legitimarea Partidului Muncitoresc Român și apoi a Partidului Comunist Român (după 1965) ca sursă unică a puterii în România a fost însoțită de acțiuni represive, care au vizat grupuri largi de populație, începând cu membrii partidelor istorice, continuând în anii '50 cu arestarea opozanților neafiliați politic, reali sau prezumtivi, care exprimau opinii critice față de schimbările economice și sociale, sau care reclamau subordonarea României față de interesele sovietice. Aceste acțiuni au fost „autorizate” de statul comunist prin introducerea unei legislații represive cu un puternic caracter de clasă, norma juridică fiind îndreptată, de cele mai multe ori în mod explicit, împotriva unor grupuri sociale și deopotrivă împotriva unor grupuri politice, etnice și religioase. Deși toate cele trei Constituții în vigoare în timpul regimului comunist, promulgate în 1948, 1952 și 1965, garantau cetățenilor României drepturi și libertăți fundamentale (cum sunt dreptul la proprietate, dreptul la opinie și liberă exprimare, libertatea conștiinței și a convingerilor religioase, dreptul de liberă asociere etc.), prin emiterea de acte normative cu caracter secret și prin exercitarea abuzivă a actului de justiție, drepturile constituționale și civile au fost practic anulate, golite de conținut.

Noul cadru legislativ a permis un adevărat asalt asupra proprietății private, prin naționalizarea întreprinderilor industriale, de transport, a băncilor, societăților de asigurări și minelor, precum și prin colectivizarea pământurilor. În consecință, zeci de mii de oameni care s-au opus acestor măsuri au fost încarcerati.

Libertatea religioasă a fost, la rândul ei, restrânsă, interzicerea Bisericii Greco-Catolice conducând la arestarea, anchetarea și condamnarea abuzivă a multor preoți, călugări și credincioși, printre care cei șapte episcopi a căror beatificare va avea loc în curând: Iuliu Hossu, Valeriu Traian Frențiu, Ioan Suciu, Ioan Bălan, Alexandru Rusu, Vasile Aftenie și Tit Liviu Chinezu.

Procurorii au reținut în cauză că motivele politice ale represiunii în masă au rămas neschimbate pe toată perioada menținerii la putere a acestui regim totalitar.

Astfel în perioada 1945-1962 au prevalat măsurile punitive extra-judiciare, care au avut drept consecință internarea în colonii și lagăre de muncă a sute de mii de persoane, din toate categoriile sociale cu excepția clasei muncitoare, deportarea și arestarea tuturor „elementelor dușmănoase”. În perioada 1965-1989 instituțiile aparatului represiv au primit și și-au asumat rolul de garant al păstrării puterii

Revoluția Română din decembrie 1989 a dus la înlăturarea regimului comunist, precum și a instrumentului său de represiune: Securitatea.

S-a vorbit mult timp de o „lege a lustrației”, care să interzică ocuparea unor funcții publice de către *securiști* și *activiștii comuniști*. Parlamentul României chiar a adoptat

politice de către regimul comunist și conducătorii acestuia, prin prevenirea oricărei acțiuni contestatare sau de opoziție deschisă. Acest obiectiv major a putut fi atins și menținut, până la 22 decembrie 1989, prin disimularea proceselor politice în procese de drept comun, respectiv prin inițierea și coordonarea unui proiect care a vizat controlul informativ al întregii populații active din România. [...]>>

asemenea lege¹, ulterior fiind declarată neconstituțională de către Curtea Constituțională a României¹.

¹ <<L E G E A lustrației, privind limitarea temporară a accesului la unele funcții și demnități publice pentru persoanele care au făcut parte din structurile de putere și din aparatul represiv al regimului comunist în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989

Adoptarea prezentei legi este necesară pentru consolidarea valorilor și instituțiilor democratice din România și pentru protejarea principiilor fundamentale prevăzute de Constituție, justificând astfel restrângerea exercitării unor drepturi și libertăți ale unor persoane, prin restrângerea exercitării dreptului de a ocupa funcții numite în structurile de putere și în aparatul represiv al regimului comunist, în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989.

Parlamentul României adoptă prezenta lege.

Art. 1. – În sensul prezentei legi, au făcut parte din structurile de putere și din aparatul represiv al regimului comunist, încălcând prin atribuțiile de serviciu pe care le-au exercitat, așa cum rezultă din Nomenclatorul de funcții al partidului comunist, drepturile omului, Constituția din 1965 sau legile în vigoare la acea dată sau convențiile și tratatele internaționale semnate și ratificate de România în acea perioadă, în special Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 septembrie 1948 și ratificată de România, și a Convenției Organizației Națiunilor Unite asupra imprescriptibilității crimelor de război și a crimelor împotriva umanității, adoptată la 26 noiembrie 1968 și ratificată de România prin Decretul nr. 547 din 29 iulie 1969, publicat în Buletinul Oficial nr. 83 din 30 iulie 1969, în care persecuțiile pe motive politice sunt integrate în noțiunea de crime împotriva umanității:

a) persoana care a ocupat funcții politice de conducere retribuite de Partidul Comunist Român, denumit în continuare PCR, în aparatul central, regional, raional sau județean, după caz, al Partidului Muncitoresc Român, denumit în continuare PMR, al PCR, al Uniunii Tineretului Muncitoresc, denumită în continuare UTM, membrii și membrii supleanți ai Comitetului Central al PCR. Comitetul Central al PCR conducea întreaga activitate a Partidului Comunist Român în intervalul dintre congrese, conducea și îndruma în mod nemijlocit activitatea organelor de stat, în domeniul apărării naționale, a ordinii publice și a securității de stat (conform Statutului PCR). Persoana care a îndeplinit aceste funcții a făcut parte din conducerea la cel mai înalt nivel a regimului declarat a fi fost ilegal și criminal, coordonând activitatea poliției politice din România (Securitatea) și încălcând, în mod repetat, art. 27 – 34 din Constituția Republicii Socialiste România adoptată în 1965, aflată în vigoare până în 1990 (privind dreptul de asociere, libertatea presei, a întrunirilor, a mitingurilor și a demonstrațiilor, precum și libertatea cultelor religioase, inviolabilitatea persoanei și a domiciliului, secretul corespondenței și a convorbirilor telefonice, dreptul de petiționare și dreptul de proprietate, precum și art. 2 (privind egalitatea de tratament fără deosebire de religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau orice alte împrejurări), art. 3 (privind dreptul la viață, la libertate și securitatea persoanei sale), art. 5 (privind tortura și pedepsele sau tratamentele crude, inumane sau degradante), art. 7 (privind egalitatea în fața legii), art. 10 (privind dreptul la un proces echitabil), art. 12 (privind imixtiunile arbitrare în viața personală și secretul corespondenței), art. 13 (privind libera circulație a persoanelor și dreptul de a părăsi orice țară, inclusiv a sa și de a reveni în țara sa), art. 17 (privind dreptul de proprietate. „Nimeni nu poate fi lipsit în mod arbitrar de proprietate sa.”), art. 18 (privind libertatea gândirii, a conștiinței și a religiei), art. 19 (privind dreptul la libertatea opiniilor și exprimării), art. 20 (privind libertatea de întrunire și de asociere) și art. 25 (privind dreptul la un trai decent) din Declarația Universală a Drepturilor Omului.

b) persoana care a deținut calitatea de membru al Consiliului de Stat sau al Consiliului de Miniștri, precum și cei care au avut calitatea de ministru secretar de stat, prim-adjunct și adjunct al miniștrilor și al secretarilor de stat, prim-adjunct și adjunct al miniștrilor și al secretarilor de stat. Persoana care a deținut una din funcțiile prevăzute în acest paragraf s-a aflat într-una din cele mai înalte poziții din executivul comunist, coordonând poliția politică și încălcând, în conformitate cu atribuțiile de serviciu ale acesteia, articolele identificate în paragraful precedent (cel referitor la înalții demnitari comunisti ce

făceau parte din legislativ) din Constituția Republicii Socialiste România din 1965 și din Declarația Universală a Drepturilor Omului;

c) persoana care a deținut funcția de prim-secretar, secretar al Comitetului județean de partid, președinte, prim-vicepreședinte și vicepreședinte al consiliilor populare județene, precum și persoanele care au deținut calitatea de membru al Comisiei Centrale de Revizie sau al Colegiului Central de partid al Comitetului Central al PCR. Persoana care a deținut o astfel de funcție coordona nemijlocit activitatea Securității, aproba ieșirea din țară în excursii organizate a cetățenilor care aveau studii superioare, precum și încadrarea în muncă a cetățenilor care aveau studii superioare în orașe considerate închise, după efectuarea stagiaturii în localități în care erau încadrați prin repartitie guvernamentală, încălcând art. 13 din Declarația Universală a Drepturilor Omului. Persoana care a deținut o astfel de funcție coordona activitatea de propagandă și cenzură încălcând art. 18 și 19 din Declarația Universală a Drepturilor Omului și art. 28, 29, 30 și 31 din Constituția Republicii Socialiste România adoptată în 1965;

d) persoana care a exercitat funcția de activist remunerat de partid în cadrul aparatului de propagandă al Consiliului Culturii și Educației Socialiste la nivel central, regional, raional sau județean, după caz, precum și directorii de editură, redactorii-șefi, redactorii-șefi adjuncți și secretarii generali de redacție ai instituțiilor de presă ale PMR, PCR și UTM din România la nivel național, regional, raional sau județean, după caz. Persoana care a exercitat una din funcțiile prevăzute la art. 1 lit. d) a avut responsabilități nemijlocite de propagandă comunistă și cenzură încălcând prin atribuțiile sale de serviciu, art. 28, 29 și 30 din Constituția Republicii Socialiste România din 1965, precum și art. 18 și 19 din Declarația Universală a Drepturilor Omului;

e) persoana care a ocupat o funcție de conducere în învoățământul de partid, organizat și finanțat de PCR, PMR și UTM. Persoana care a exercitat una dintre funcțiile prevăzute la art. 1 lit. e) a avut responsabilități nemijlocite de propagandă comunistă și cenzură încălcând prin atribuțiile sale de serviciu, art. 28-30 din Constituția Republicii Socialiste România din 1965, precum și art. 18 și 19 din Declarația Universală a Drepturilor Omului;

f) persoana care a făcut parte din structurile organelor de Securitate și a colaborat cu Securitatea, ca poliție politică, constatată ca atare de către organele în drept, potrivit legii. Persoana care a făcut parte din structurile organelor de Securitate și a colaborat cu Securitatea a încălcat, unul dintre art. 27-34 din Constituția Republicii Socialiste România adoptată în 1965, sau unul dintre art. 2, 3, 5, 7, 12, 13, 17, 18, 19 și 20 din Declarația Universală a Drepturilor Omului;

g) persoana care a exercitat funcția de președinte sau președinte al unei secții a Tribunalului Suprem, de procuror, procuror general sau procuror general adjunct în cadrul unităților de procuratură, precum și persoana care a îndeplinit funcția de secretar de partid în oricare dintre instanțele judecătorești;

h) persoana care a ocupat funcția de comandant, inspector șef sau inspector șef adjunct, la nivel central sau județean, după caz, în cadrul inspectoratelor de miliție, comandanții, adjuncții și ofițerii anchetatori din centrele de detenție politică și lagărele de muncă forțată, secretarii de partid, precum și ofițerii politici din cadrul acestor instituții. Persoana care a activat în cadrul direcțiilor politice și de învoățământ ideologic din cadrul Ministerului de Interne și din cadrul Ministerului Apărării Naționale. Miliția a avut atribuții de poliție politică, preluând, în zona rurală, mai ales, atribuții ale Securității.

Art. 2. – Persoana care se află în vreuna dintre situațiile prevăzute la art. 1 nu poate fi numită pe o perioadă de 5 ani consecutivi de la data intrării în vigoare a prezentei legi, pentru următoarele demnități și funcții publice:

a) secretar general, secretar general adjunct, șef de departament sau director general ori director în serviciile Senatului ori ale Camerei Deputaților;

b) membru al Guvernului, consilier de stat, secretar de stat, subsecretar de stat sau funcții asimilate acestora, secretar general, secretar general adjunct în cadrul ministerelor sau autorităților administrative autonome, membru al Consiliului de administrație al Societății Române de Televiziune și al Societății Române de Radiodifuziune, precum și membru al Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității;

c) consilier de conturi al Curții de Conturi sau judecător al Curții Constituționale;

d) președinte sau președinte de secție al Consiliului Legislativ;

- e) Avocat al Poporului sau adjunct al acestuia;
- f) membru în Consiliul de administrație sau în conducerea executivă a Băncii Naționale a României sau a altor bănci de stat;
- g) membru în adunarea generală a acționarilor sau în consiliul de administrație al regiilor naționale, companiilor naționale și societăților comerciale cu capital de stat, ca reprezentant al intereselor statului român;
- h) președinte sau vicepreședinte al Înaltei Curți de Casație și Justiție, procurori generali, prim-adjunct al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, procurori generali adjuncți, procuror șef și procuror șef adjunct ai Direcției Naționale Anticorupție, prim-procurori;
- i) persoanele asimilate personalului corpului diplomatic și consular, cu funcții de conducere în cadrul acestuia;
- j) inspector general al Inspectoratului General al Jandarmeriei Române, prim-adjunct al acestuia, comandant, șef al statului major și adjunct al acestuia, ai unităților Jandarmeriei Române, inspectori șefi și inspectori șefi adjuncți la nivel central și local;
- k) șef al Statului Major General al Armatei, adjunct și șef de direcție în cadrul Statului Major General;
- l) director și director adjunct în Serviciul de Protecție și Pază, Serviciul de Telecomunicații Speciale, Serviciul Român de Informații și Serviciul de Informații Externe;
- m) șefii agențiilor sau instituțiilor de stat la nivel național;
- n) angajat sau colaborator în cadrul institutelor finanțate de stat pentru studierea istoriei, cercetarea totalitarismului și a crimelor comunismului, precum și a Revoluției din decembrie 1989;
- o) membru în conducerea Agenției Naționale de Integritate;
- p) membru al Comisiei Europene, membru al Curții de Conturi Europene, membru al Curții de Justiție a Uniunii Europene, membru al Tribunalului și tribunalelor specializate ale Curții de Justiție a Uniunii Europene, membru al Curții Europene a Drepturilor Omului.

Art. 3. – (1) Persoana numită, sau care se află, în momentul intrării în vigoare a legii, într-una din funcțiile prevăzute la art. 2, depune, în termen de 15 zile, conducătorului autorității publice din care face parte o declarație olografă pe proprie răspundere, prin care precizează dacă s-a aflat într-una din situațiile prevăzute la art. 1. De asemenea, depune un Curriculum Vitae extins, care să conțină cronologia locurilor de muncă și a funcțiilor deținute de la prima sa angajare. Declarația pe proprie răspundere și curriculum vitae sunt verificate, la solicitarea conducătorului autorității publice din care face, sau va face parte persoana respectivă, de către Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS). Conducătorul autorității publice interesate solicită Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS) o notă de constatare prin care să se specifice dacă persoana numită, sau care se află într-una din funcțiile prevăzute la art. 2, se află, sau nu, într-una din situațiile prevăzute la art. 1 al prezentei legi. CNSAS se va sesiza și din oficiu, va face verificările necesare și va emite notele de constatare în conformitate cu prezenta lege.

(2) Persoana numită, sau care se află în momentul intrării în vigoare a prezentei legi, într-una din funcțiile prevăzute la art. 2, care nu a depus documentele prevăzute la alin. (1) își pierde de drept funcția sau calitatea pe care o deține, la expirarea termenului de 15 zile, prevăzut la alin. (1).

(3) Pentru emiterea notei de constatare, CNSAS va studia atât propria arhivă cât și Arhiva fostului Partid Comunist, aflată în custodia Arhivelor Naționale.

(4) După emiterea notei de constatare, CNSAS și/sau autoritatea publică interesată solicită, în mod obligatoriu, instanței competente să constate calitatea de persoană care a făcut parte din structurile de putere și din aparatul represiv al regimului comunist din România, în perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989. Acțiunea în constatare se soluționează de către Secția de contencios administrativ și fiscal a Curții de Apel București. Cererea se introduce în cel mult 5 zile de la aprobarea notei de constatare sau de la comunicarea acesteia. Hotărârea judecătorească poate fi atacată cu recurs în termen de 5 zile de la comunicare.

(5) Hotărârea instanței, rămasă definitivă și irevocabilă, se publică în Monitorul Oficial al României, Partea a III-a. După publicarea în Monitorul Oficial al României a hotărârii irevocabile a instanței de judecată prin care se constată calitatea de persoană care a făcut parte din structurile de putere și/sau

din aparatul represiv al regimului comunist din România, în perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989, mandatul persoanei numite încetează de drept.

(6) După rămânerea irevocabilă a hotărârii judecătorești și după publicarea în Monitorul Oficial al României, autoritatea publică interesată și/sau CNSAS sesizează, în mod obligatoriu, de îndată, parchetul de pe lângă judecătoria în a cărei rază teritorială își are domiciliul persoana respectivă, pentru ca acesta să constate, după caz, săvârșirea infracțiunilor de fals și uz de fals în vederea trimiterii în judecată a persoanei vinovate, conform legii. Parchetul teritorial competent se va sesiza și din oficiu.

Art. 4. – Declarația pe proprie răspundere pe care trebuie să o semneze o persoană numită într-una din funcțiile prevăzute la art. 2, sau care se află într-una din aceste funcții în momentul apariției prezentei legi, va avea următorul conținut: „Subsemnatul ,..., declar că nu am făcut parte din aparatul de partid și de stat comunist și nu am fost colaborator sau agent al fostei Securități.”

Art. 5. – Prezenta lege nu se aplică persoanei care s-a aflat într-una dintre situațiile prevăzute la art. 1 înainte de a împlini vârsta de 18 ani.

Art. 6. – Exercițarea funcției pentru persoana numită aflată în una dintre situațiile prevăzute de prezenta lege încetează la 90 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi.>> [disponibilă pe site-ul <https://www.hotnews.ro/stiri-politic-11639102-textul-integral-legii-lustratiei-vezi-toate-categoriile-persoane-afectate-lege.htm> (accesat la 20 aprilie 2023)].

¹ „Constată că Legea lustrației, privind limitarea temporară a accesului la unele funcții și demnități publice pentru persoanele care au făcut parte din structurile de putere și din aparatul represiv al regimului comunist în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, este neconstituțională”. Argumente:

<<Curtea Constituțională consideră că lustrația se poate constitui ca reper moral, de rememorare a ororilor comunismului, dar și ca măsură temporară de excludere de la funcțiile de conducere a unor autorități și instituții publice a persoanelor care au lucrat sau colaborat cu regimul comunist. Lustrația nu înseamnă, însă, epurare sau răzbunare pentru alegeri ideologice greșite ori accidente biografice, ci încercarea de regăsire a demnității și încrederii, precum și redarea autorității instituțiilor fundamentale ale statului. Lustrația accentuează mai ales principiul responsabilității în exercitarea demnităților publice.

Dincolo de numeroasele probleme morale, sociale, politice, economice, legale etc. care se pot ridica după adoptarea unei legi a lustrației, aceasta are, per ansamblu, un efect pozitiv în perioada de tranziție a fostelor țări comuniste în vederea trecerii la un stat democratic, de drept, bineînțeles, dacă este adoptată în conformitate cu prevederile constituționale ale statului respectiv.

Principiul egalității accesului la o funcție publică este consacrat prin Declarația Drepturilor Omului și Cetățeanului din 1789, precum și în art. 21 paragraful 2 din Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948, potrivit căruia „Orice persoană are dreptul de acces, egal, la funcțiile publice ale țării sale” și în art. 25 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16 decembrie 1966, potrivit căruia „Orice cetățean are dreptul și posibilitatea, fără niciuna dintre discriminările la care se referă art. 2 și fără restricții nerezonabile; [...] c) de a avea acces, în condiții generale de egalitate, la funcțiile publice din țara sa”.

Astfel, sunt interzise discriminările bazate pe rasă, sex, religie, opinie, avere, origine socială etc., dar fiecare stat are dreptul să impună, pe cale legislativă, anumite condiții specifice pe care trebuie să le îndeplinească un funcționar public, cum ar fi cetățenia, exercitarea deplină a drepturilor civile și politice, moralitatea etc.

Așadar, în toate statele membre ale Uniunii Europene există condiții specifice pentru accederea la o funcție publică. Unele state membre cer deținerea anumitor diplome sau a unor studii specifice diferitelor niveluri de ocupare, altele solicită anumite competențe lingvistice, cunoașterea drepturilor civile, obligații militare, limită de vârstă, aptitudini fizice etc. De asemenea, posturile care implică respectarea unui secret profesional necesită un control de securitate.

În țările foste comuniste, o condiție specială pentru accederea într-o funcție publică o reprezintă neapartenența la nomenclatură și, ca o consecință, a apărut conceptul „lustrație”, termen ce semnifică procedura existentă în aceste țări de a-i arăta pe cei care au colaborat cu fostul regim și de a le interzice ocuparea unor funcții publice. Această practică a apărut ca o garanție a respectării statului democratic,

de drept, în vederea bunei funcționări a administrației publice bazate pe credibilitatea și loialitatea funcționarilor publici.

Toate țările foste comuniste din Europa Centrală și de Est care au aderat la Uniunea Europeană s-au confruntat cu problema lustrației, adică a interzicerii accesului sau îndepărtării din instituțiile publice a acelor persoane cu privire la care există certitudinea că au făcut parte din regimul comunist.

Fiecare țară confruntată cu problema lustrației, în funcție de scopul urmărit și de specificul național, a adoptat un anumit tip de realizare a lustrației, considerându-se, în doctrină, că Cehia a reglementat un model radical, că Lituania și țările baltice au adoptat un model intermediar și că Ungaria, Polonia și Bulgaria s-au raliat unui model moderat.

În România, comunismul a fost condamnat la nivel de doctrină, schimbarea regimului fiind consacrată prin acte juridice cu valoare constituțională, precum Comunicatul către țară al Consiliului Frontului Salvării Naționale, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1 din 22 decembrie 1989, și Decretul-lege privind constituirea, organizarea și funcționarea Consiliului Frontului Salvării Naționale și a consiliilor teritoriale ale Frontului Salvării Naționale, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 4 din 27 decembrie 1989.

După o încercare nereușită, cea din 1997, adoptarea în România a Legii lustrației este lipsită de eficiență juridică, nefiind actuală, necesară și utilă, doar cu o semnificație exclusiv morală, finând seama de perioada mare de timp care a trecut de la căderea regimului totalitar comunist.

De altfel, chiar inițiatorii legii, invocând art. 53 din Constituție, afirmă că Legea lustrației se subsumează acestei norme constituționale care statuează că „Exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea [...] moralei publice, [...]”, morală întinată de cutumele comunismului.

La ora actuală, în România, în ceea ce privește funcțiile de demnitate publică, nu există o condiționare a ocupării acestora de neapartenența la vechile structuri comuniste, ci există doar obligația de a declara apartenența sau neapartenența la poliția politică.

În condițiile legislației actuale, o asemenea condiție este numai cea prevăzută la art. 54 lit. j) din Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și are următorul conținut: „Poate ocupa o funcție publică persoana care îndeplinește următoarele condiții: [...] j) nu a desfășurat activitate de poliție politică, astfel cum este definită prin lege”.

Procedând la examinarea criticilor de neconstituționalitate, Curtea reține că, astfel cum rezultă din preambulul care însoțește Legea lustrației, adoptarea acesteia „este necesară pentru consolidarea valorilor și instituțiilor democratice din România și pentru protejarea principiilor fundamentale prevăzute de Constituție, justificând astfel restrângerea exercitării unor drepturi și libertăți ale unor persoane, prin restrângerea exercitării dreptului de a ocupa funcții numite sau alese în structurile de putere și în aparatul represiv al regimului comunist, în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989”.

Curtea ia notă de formularea într-o manieră defectuoasă, confuză și deficitară a preambulului legii, ceea ce duce la concluzia că restrângerile și interdicțiile prevăzute de această lege au ca scop „restrângerea exercitării dreptului de a ocupa funcții numite sau alese în structurile de putere și în aparatul represiv al regimului comunist, în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989”.

Curtea observă, de asemenea, că dispozițiile Legii lustrației sunt lipsite de rigoare normativă, nefiind suficient de clare și de precise.

Față de aceste ambiguități, Curtea se mărginește să atragă atenția asupra posibilelor dificultăți de ordin practic în aplicarea măsurilor prevăzute de lege.

În continuare, Curtea reține că în concepția legii criticate răspunderea juridică și sancționarea se întemeiază pe deținerea unei demnități sau funcții în structurile și aparatul represiv al fostului regim totalitar comunist. Răspunderea juridică, indiferent de natura ei, este o răspundere preponderent individuală și există numai întemeiată pe fapte juridice și acte juridice săvârșite de o persoană, iar nu pe prezumții.

Așa cum s-a mai arătat, lustrația nu poate fi utilizată ca mijloc de pedeapsă sau răzbunare, deoarece scopul acesteia nu este pedepsirea celor prezumați vinovați. O pedeapsă poate fi impusă doar pentru o

activitate criminală din trecut, pe baza Codului penal aplicabil și în conformitate cu toate procedurile și garanțiile procesului penal.

Or, supusă controlului de constituționalitate sub acest aspect, Legea lustrației este excesivă în raport cu scopul legitim urmărit, deoarece nu permite individualizarea măsurii. Această lege instituie o prezumție de vinovăție și o adevărată sancțiune colectivă, bazată pe o formă de răspundere colectivă și pe o culpabilizare generică, globală, făcută pe criterii politice, ceea ce contravine principiilor statului de drept, ale ordinii de drept și prezumției de nevinovăție instituită prin art. 23 alin. (11) din Constituție. Chiar dacă legea criticată permite apelarea la justiție pentru justificarea interzicerii dreptului de a candida și de a fi ales în funcții și demnități, aceasta nu reglementează un mecanism adecvat în scopul stabilirii desfășurării unor activități concrete îndreptate împotriva drepturilor și libertăților fundamentale. Cu alte cuvinte, legea nu oferă garanții adecvate de control judiciar asupra aplicării măsurilor restrictive.

Nicio persoană nu va putea fi supusă lustrației pentru opinii personale și convingeri proprii sau pentru simplul motiv de asociere cu orice organizație care, la data asocierii sau a activității desfășurate, era legală și nu a comis încălcări grave ale drepturilor omului. Lustrația este permisă doar cu privire la acele persoane care au luat parte efectiv, împreună cu organizații ale statului la grave încălcări ale drepturilor și libertăților omului.

Art. 2 din legea supusă controlului de constituționalitate prevede una dintre principalele sancțiuni colective care vizează dreptul de a candida și dreptul de a fi ales în funcțiile de demnitate publică enumerate al persoanelor care au aparținut anumitor structuri politice și ideologice. Dispozițiile acestui articol de lege contravin prevederilor constituționale ale art. 37 și 38 prin care se consacră dreptul de a fi ales, cu interdicțiile expres și limitativ menționate. Este evident că dispozițiile art. 2 din Legea lustrației excedează cadrului constituțional, prevăzând o nouă interdicție dreptului de acces în funcțiile publice, care nu respectă art. 53 din Constituție referitoare la restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți. Astfel, Curtea constată că această limitare este lipsită de proporționalitate în raport cu scopul urmărit, întrucât aduce atingere înseși existenței dreptului și nu își justifică necesitatea într-o societate democratică.

Curtea consideră că Legea lustrației aduce atingere și principiului neretroactivității legii consacrat în art. 15 alin. (2) din Constituție, potrivit căruia „Legea dispune numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile”. Legea se aplică pentru fapte și acțiuni săvârșite după intrarea ei în vigoare. De aceea, nu se poate pretinde ca, respectând legile în vigoare și acționând în spiritul lor, cetățenii să aibă în vedere eventuale reglementări viitoare.

Totodată, Curtea observă că Legea lustrației a fost adoptată după 21 de ani de la căderea comunismului. De aceea, caracterul tardiv al legii, fără a avea în sine un rol decisiv, este considerat de Curte ca fiind relevant pentru disproporționalitatea măsurilor restrictive, chiar dacă prin acestea s-a urmărit un scop legitim. Proporționalitatea măsurii față de scopul urmărit trebuie privită, în fiecare caz, prin prisma evaluării situației politice a țării, precum și a altor circumstanțe.

În acest sens este și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului privind legitimitatea legii lustrației în timp.

Astfel, în Cauza Zdanoka contra Letonia, 2004, Curtea s-a pronunțat cu privire la măsurile statului leton de a dispune excluderea pe termen nedefinit a unor persoane de la eligibilitatea în alegerile naționale parlamentare și locale, datorită activităților pe care acestea le-au întreprins într-o perioadă de timp (1991) în cadrul unor structuri comuniste declarate neconstituționale. Analizând cazul, Curtea a arătat că o astfel de măsură ar fi fost justificată și proporțională în timpul primilor ani după înlăturarea regimului, „când nou-instauratele structuri încă mai puteau fi amenințate de alunecare către totalitarism, iar astfel de restricții ar fi fost de natură a înlătura un astfel de risc”. Curtea a condamnat statul leton pentru încălcarea art. 3 din Protocolul nr. 1 la Convenție, motivând că nu s-a dovedit faptul că excluderea unei persoane de la dreptul de a candida este proporțională cu scopul legitim. În speță, Curtea a considerat că participarea persoanei în acțiunile antidemocratice realizate imediat după instaurarea noului regim democratic în Letonia nu a fost suficient de serioasă pentru a justifica restricțiile din prezent. După trecerea însă a unei perioade mai lungi de timp, nu se mai poate invoca un caracter preventiv pentru o astfel de măsură.

În continuare, Senatul României, în calitate de primă Cameră sesizată, a reexaminat legea lustrației și a respins-o. Această lege a fost înaintată Camerei Deputaților pentru a se pronunța în calitate de Cameră decizională; Camera Deputaților a adoptat-o, dar într-o formă modificată. Curtea Constituțională a României a constatat că și această lege este neconstituțională¹. Procesul legislativ s-a oprit.

De asemenea, în *Cauza Partidul Comuniștilor (Nepecești) și Ungureanu contra României*, 2005, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a considerat că nici contextul istoric, nici experiența totalitaristă trăită în România până în 1989 nu justifică necesitatea unei ingerințe de genul interzicerii înscrierii unui partid pe motiv că va promova doctrina comunistă, de vreme ce aceste partide există în mai multe state semnatare ale Convenției europene, iar democrația se clădește pe pluralism politic.>> (Curtea Constituțională a României, Decizia nr. 820/2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 420 din 23 iunie 2010).

¹ „Constată că Legea lustrației privind limitarea temporară a accesului la unele funcții și demnități publice pentru persoanele care au făcut parte din structurile de putere și din aparatul represiv al regimului comunist în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989 este neconstituțională.”

Argumente:

<<Potrivit dispozițiilor art. 147 alin. (4) din Constituție, deciziile pronunțate de Curtea Constituțională sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor, având aceleași efecte pentru toate autoritățile publice și toate subiectele individuale de drept.

Decizia prin care Curtea Constituțională, în exercitarea controlului abstract, a priori, admite sesizarea de neconstituționalitate este obligatorie și produce efecte erga omnes.

Mai mult, în acord cu jurisprudența sa, spre exemplu, Decizia Plenului Curții Constituționale nr. 1 din 17 ianuarie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 16 din 26 ianuarie 1995, sau Decizia nr. 414 din 14 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 291 din 4 mai 2010, puterea de lucru judecat ce însoțește actele jurisdicționale, deci și deciziile Curții Constituționale, se atașează nu numai dispozitivului, ci și considerentelor pe care se sprijină acesta. Soluția este aceeași și pentru efectul general obligatoriu al deciziilor Curții Constituționale.

Așa fiind, Curtea constată că, parcurgând procedura de reexaminare și adoptând legea în forma care face obiectul controlului de constituționalitate în prezenta cauză, Parlamentul nu a respectat prevederile constituționale cuprinse în art. 147 alin. (2) referitoare la efectele deciziilor pronunțate de Curtea Constituțională în cadrul controlului de constituționalitate a priori, care prevăd obligația Parlamentului de a reexamina dispozițiile din lege constatate ca fiind neconstituționale.

Prin Decizia Curții Constituționale nr. 820 din 7 iunie 2010 a fost constatată neconstituționalitatea legii în ansamblul său, iar nu doar a unor dispoziții din cuprinsul acesteia, ipoteză în care ar fi fost incidente prevederile art. 147 alin. (2) din Constituție, potrivit cărora, „În cazurile de neconstituționalitate care privesc legile, înainte de promulgarea acestora, Parlamentul este obligat să reexamineze dispozițiile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curții Constituționale”.

În situația determinată de constatarea neconstituționalității legii în ansamblul său, Curtea reține că pronunțarea unei astfel de decizii are un efect definitiv cu privire la acel act normativ, consecința fiind încetarea procesului legislativ în privința respectivei reglementări. Or, în condițiile în care Senatul și Camera Deputaților au procedat la reexaminarea Legii lustrației privind limitarea temporară a accesului la unele funcții și demnități publice pentru persoanele care au făcut parte din structurile de putere și din aparatul represiv al regimului comunist în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989 și au adoptat legea, chiar într-o formă modificată, cele două Camere ale Parlamentului nu au respectat dispozițiile constituționale referitoare la efectele deciziilor Curții Constituționale.

Pe de altă parte, în condițiile în care prevederile art. 61 alin. (1) din Constituție stabilesc că „Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării”, competența de legiferare a acestuia cu privire la un anumit domeniu nu poate fi limitată dacă legea astfel adoptată respectă exigențele Legii fundamentale.

În prezent, nu este în vigoare nicio lege a lustrației.

De lege ferenda: extinderea lustrației [în forma prevăzută în alin. (4) al art. 229 din Legea nr. 303/2022] la toate categoriile de persoane care ocupă funcții publice¹ și de

Prin urmare, opțiunea legiuitorului de a legifera în materia în care Curtea Constituțională a admis o sesizare de neconstituționalitate cu privire la o lege în ansamblul său presupune parcurgerea tuturor fazelor procesului legislativ prevăzut de Constituție și de regulamentele celor două Camere ale Parlamentului.>> (Curtea Constituțională a României, Decizia nr. 308/2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 309 din 9 mai 2012).

¹ Totuși, în art. 465 alin. (1) lit. k) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 555 din 5 iulie 2019, cu modificările și completările ulterioare) se prevede:

„(1) Poate ocupa o funcție publică persoana care îndeplinește următoarele condiții:

[...] k) nu a fost lucrător al Securității sau colaborator al acesteia, în condițiile prevăzute de legislația specifică.”

În art. 54 lit. j) din Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici (republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 365 din 29 mai 2007, cu modificările și completările ulterioare) se prevedea:

„Poate ocupa o funcție publică persoana care îndeplinește următoarele condiții:

[...]

j) nu a desfășurat activitate de poliție politică, astfel cum este definită prin lege.”

Articolul 5 din Legea nr. 187/1999 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea poliției politice comuniste (în prezent, abrogată) prevedea:

„(1) Prin poliție politică se înțelege toate acele activități ale securității statului sau ale altor structuri și instituții cu caracter represiv, care au vizat instaurarea și menținerea puterii totalitar comuniste, precum și suprimarea sau îngrădirea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

(2) Este agent al poliției politice comuniste orice persoană care, având calitatea de lucrător operativ al organelor de securitate sau de miliție, inclusiv ofițer acoperit, în perioada 1945-1989, a desfășurat activități de poliție politică în sensul prezentei legi.

(3) Este colaborator al poliției politice comuniste, în sensul prezentei legi, persoana care a furnizat sau a înlesnit transmiterea de informații, indiferent sub ce formă, precum note și rapoarte scrise, relatări verbale consemnate de lucrătorii operativi, prin care se denunțau activitățile sau atitudinile potrivnice regimului totalitar comunist, de natură să aducă atingere drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Informațiile cuprinse în declarațiile, procesele-verbale de interogatoriu sau de confruntare, date în timpul anchetei și procesului, în stare de libertate, de reținere ori de arest de către persoana interogată pentru motive politice privind cauza pentru care a fost fie cercetată, fie judecată și condamnată, nu fac obiectul acestei prevederi.

(4) Sunt asimilați colaboratorilor prevăzuți la alin. (3) persoanele care, având competențe decizionale, juridice ori politice, au luat decizii, la nivel central sau local, cu privire la activități de poliție politică ale securității statului ori cu privire la activitatea altor structuri de represiune ale regimului totalitar comunist.

(5) Implicarea în activitatea de poliție politică comunistă a persoanelor prevăzute la art. 2 se stabilește de Colegiul Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității pe baza datelor, probelor și indiciilor existente în dosarele care fac obiectul cercetării, precum și prin orice înscrisuri prezentate de orice persoană interesată în cazul lipsei, alterării sau descompletării dosarului.”

Actualmente, legea în vigoare nu mai definește activitatea de poliție politică.

Prin Decizia nr. 56/2017 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 966 din 6 decembrie 2017), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a statuat:

demnitate publică (deputați, senatori, miniștri, primari etc.), precum și la judecătorii constituționali¹.

Mulțumiri

Acest articol a fost realizat în cadrul proiectului *Susținerea și dezvoltarea activităților CDI-TT în Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați – „Digitalizarea administrației publice din România în context post-pandemic”, Gl 9255/30.03.2023* și a fost prezentat la Conferința Internațională „Exploration, Education and Progress in the Third Millennium”, care s-a desfășurat în Galați, România, 12-13 mai 2023.

Bibliografie

Decision of the Constitutional Court of Romania no. 672/2012 (published in the Official Monitor of Romania, Part I, no. 599 of August 8, 2012).

Dongoroz, V., Dăringă, Gh., Kahane, S., Lucinescu, D., Nemeș, A., Popovici, M., Sîrbulescu, P., Stoican, V. (1968). *Noul Cod penal și Codul penal anterior. Prezentare comparativă/The new Criminal Code and the previous Criminal Code. Comparative presentation*. Bucharest: Editura Politică.

Emergency Government Ordinance no. 57/2019 regarding the Administrative Code, published in the Official Monitor of Romania, Part I, no. 555 of July 5, 2019, with subsequent amendments and additions.

http://www.cnsas.ro/cadrele_securitatii.html accessed on 19th April 2023.

Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de către Curtea de Apel București – Secția a VIII-a contencios administrativ și fiscal, în dosarul nr. 20.249/3/2015, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept:

„Dacă noțiunea de «poliție politică», prevăzută de art. 54 lit. j) din Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, republicată, cu modificările și completările ulterioare, o include și pe cea de «colaborator al Securității» (colaborator al poliției politice comuniste), astfel cum este definită de art. 5 alin. (3) raportat la art. 5 alin. (1) din Legea nr. 187/1999 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea poliției politice comuniste, cu modificările și completările ulterioare, respectiv de art. 2 lit. b) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 24/2008 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 293/2008, cu modificările ulterioare, sau se referă doar la cea de «lucrător al Securității» (agent al poliției politice comuniste), astfel cum este definită de art. 5 alin. (2) raportat la art. 5 alin. (1) din Legea nr. 187/1999, respectiv de art. 2 lit. a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 24/2008.”

Printre argumente, instanța supremă a invocat: „(...) se constată că însăși instanța supremă, prin Secția de contencios administrativ și fiscal, s-a pronunțat asupra chestiunii de drept ce face obiectul sesizării, prin Decizia nr. 1.740 din 23 martie 2007, statuând că celui față de care s-a stabilit că a fost colaborator al Securității i se aplică prevederile art. 54 lit. j) din Legea nr. 188/1999.”

¹ Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale (republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 807 din 3 decembrie 2010, cu modificările ulterioare) nu conține nicio prevedere în materia lustrației.

<http://www.cnsas.ro/colaboratori.html> accessed on 19th April 2023.

<http://www.cnsas.ro/documente/monitoare/2012/Ciorici%20Gelu.pdf> accessed on 19th April 2023.

http://www.penale.ro/vintila_dongoroz_prezentare.html accessed on 20th May 2023.

<https://dulciu.wordpress.com/tag/vintila-dongoroz/> accessed on 20th May 2023.

<https://istoriiregasiite.wordpress.com/2016/04/04/instaurarea-comunismului-in-romania/> accessed on 19th April 2023.

https://ro.wikipedia.org/wiki/Departamentul_Securit%C4%83%C8%9Bii_Statului accessed on 19th April 2023.

https://ro.wikipedia.org/wiki/Radio_Europa_Liber%C4%83 accessed on 19th April 2023
accessed on 19th April 2023.

https://ro.wikipedia.org/wiki/Realism_socialist accessed on 19th April 2023.

https://ro.wikipedia.org/wiki/Vintil%C4%83_Dongoroz accessed on 20th May 2023.

https://ro.wikipedia.org/wiki/Voce_a_Americii accessed on 19th April 2023.

<https://www.luju.ro/dezvaluiri/cazuri-patologice/zbirul-oranduirii-comuniste-procurorul-augustin-lazar-a-avut-grija-ca-adversarii-lui-ceaurescu-sa-infunde-puscaria-in-anii-80-ca-sef-al-comisiei-de-liberari-conditionate-a-penitenciarului-aiud-lazar-a-refuzat-de-doua-ori-sa-l-elibereze-pe-dizidentul-antic>; https://www.mpublic.ro/ro/content/c_22-04-2019-11-04-3 accessed on 19th April 2023.

<https://www.luju.ro/recunoaste-dar-nu-mai-tine-minte-dupa-3-zile-de-codeala-de-fata-mare-augustin-lazar-recunoaste-ca-el-este-procurorul-demascat-de-lumea-justitiei-in-1985-1986-am-indeplinit-atributii-privind-comisia-din-cadrul-penitenciarului-aiud-avand-in-vedere-perioada> accessed on 19th April 2023.

Ivan, Gh. & Ivan, M.-C. (2019). *Drept penal. Partea generală conform noului Cod penal/Criminal law. The general part according to the new Criminal Code*. 4th Ed., revised and added. Bucharest: C.H. Beck.

Ivan, Gh. (2017). Sistemul dreptului și subsistemul securității naționale/ Law system and national security subsystem. *Pro Lege/Pro Law* no. 1, pp. 42-46, available at <http://revistaprolege.ro/revista-pro-lege-nr-12017/> accessed on 19th April 2023.

Law no. 303 of November 15, 2022 regarding the status of judges and prosecutors.

Mantovani, F. (2016). *Il principio di materialità/The principle of materiality*, apud Sima, C. & Ivan, Gh. Materialitatea infracțiunii în concepția lui Ferrando Mantovani/The materiality of the crime according to Ferrando Mantovani. *Pro Lege* no. 4, pp. 362-365, available at <http://revistaprolege.ro/revista-pro-lege-nr-42016/> accessed on 19 April 2023.

Official Monitor of Romania, Part I, no. 1102 of November 16, 2022.

Online Sources

Siserman, V. (2018). Reflecții în legătură cu cercetarea crimelor comunismului/Reflections on Investigating the Crimes of Communism. *Pro Lege/Pro Law*, no. 2/2018, pp. 80-96, available at <http://revistaprolege.ro/revista-pro-lege-nr-2-2018/> accessed on 19th April 2023.

The announcement of the Prosecutor's Office attached to the High Court of Cassation and Justice of May 24, 2019, named "Stage of files regarding the crimes of the communist regime instrumented by the PÎCCJ, available at http://mpublic.ro/content/c_24-05-2019-12-05 accessed on 19th April 2023.

The Constitutional Court of Romania, Decision no. 308/2012, published in the Official Monitor of Romania, Part I, no. 309 of May 9, 2012.

The Constitutional Court of Romania, Decision no. 820/2010, published in the Official Monitor of Romania, Part I, no. 420 of June 23, 2010.